

Oficiālais pasākums un alternatīvais pasākums

Andis Sedlenieks

Nākamajā nedēļā, 12. un 13. novembrī, Rīgā, pamatā gan tiešaistē, ir gaidāms kārtējais starptautiskais drošības un politikas forums *Rīgas konference 2020*. Minēto pasākumu organizē Latvijas Transatlantiskā organizācija sadarbībā ar Ārlietu un Aizsardzības ministrijām, un attiecīgi arī konferences ievirze ir viennozīmīgi skaidra.

Tajos pašos datumos un apmēram tādā pašā režīmā (t.i., daļēji klātienē, bet vairākumā gadījumā tiešaistes režīmā) Rīgā notiks vēl viens pasākums – Konference par bruņojuma kontroli un drošību Ziemeļeiropā jeb, ja vienkāršoti, tad

konference par kodolbrīvu Baltijas jūras reģionu. Šī šobrīd piemirstā ideja bija ļoti aktuāla pagājušā gadsimta 80. gados, kā arī populāra ne tikai trimdas latviešu, bet visu trimdas baltiešu un arī daudzu Baltijas valstu disidentu vidū.

Virkne ļoti augsta starptautiska līmeņa ekspertu atzīst, ka plāni par kodolbrīvu Baltijas jūras reģionu bija pilnībā realizējami pēc PSRS sabrukuma, nekādu šķēršļu to īstenošanas ceļā nebija. Vairākumam reģiona valstu nekādu kodolieroču arī nebija, un būtībā reģionā atradās un turpina atrasties tikai divas valstis ar kodolieročiem to teritorijās – Krievija, kas pati ir viena no pasaules divām galvenajām kodolvalstīm, un Vācija, kuras teritorijā izvietoti Savienoto Valstu kodolieroči.

Protams, var tikai apcerīgi minēt, kā būtu, ja būtu – ja

pēc PSRS sabrukuma tiktu panākta vienošanās par amerikāņu kodolieroču izvešanu no Vācijas, kā arī Krievijas kodolieroču izvešanu no Kaļiņingradas un varbūt arī Ļeņingradas apgabaliem. Tāpat tikai varbūtību līmenī atrodas apgalvojumi, ka šāda situācija padarītu ievērojami drošāku tieši Baltijas jūras reģionu, jo lielvarām būtu

okeāna lielvalsti šobrīd skaidrs ir tikai tas, ka nav nekādas skaidrības nedz par tās turpmāko starptautisko politiku, nedz arī par spēju pildīt jaunākajiem sabiedrotajiem (lasiet – eiropiešiem) dotos solījumus. Oficiāli, protams, tiek apgalvots, ka labāk būt vienkārši nemēdz, tomēr šie apgalvojumi aizdomīgi līdzinās vēl pirmās

daudz svarīgāku amatpersonu piedalīšanos) gadījumā tiks radīts iespaids, ka mēs dzīvojam un turpināsim dzīvot pa vecam, ja nu vienīgi koronavīrusa pandēmija rada šādas tādas problēmas. Otrs, mazāk oficiālais pasākums tikmēr būs jūtami tuvāks realitātei, un ir cerības, ka tā laikā izskanēs arī idejas, kā Latvijai izpeldēt cauri gaidāmajam ģeopolitisko problēmu un nestabilitātes periodam.

Galvenā problēma tikmēr ir tur, ka par pirmo pasākumu ikviens jau šobrīd var dzirdēt, kā pieņemts teikt, no katra gludekļa un tējkannas piedevām, pat ja apskatāmo jautājumu loks viņam ir stipri vienaldzīgs. Savukārt par alternatīvu, ne mazāk augsta līmeņa pasākumu zina galvenokārt tikai speciālisti. Un tas nav labi, jo nepavisam nav izslēgta iespēja, ka alternatīva beigās izrādīsies nozīmīgāka par valstiski oficiālo versiju.

“ Otrs, mazāk oficiālais pasākums būs jūtami tuvāks realitātei

ievērojami mazāk iemeslu pavērst pret to savus arsenālus, jo kopējā situācija ir tāda, kāda ir.

Šī situācija, ļoti politkorekti izsakoties, ir ne īpaši iepriecinoša tāpēc, ka visa Baltijas jūras reģiona drošības piramīda (neskaitot, protams, Krieviju) ir balstīta uz ASV, bet par aiz-

Latvijas brīvvalsts laika populārajam šļāgerim ar nosaukumu – Viss kārtībā, o cienījamā kundze!

Visam iepriekš minētajam ir tiešs sakars ar abām Rīgā gaidāmajām konferencēm par starptautisko drošību. Var īpaši nešaubit, ka pirmajā un daudz oficiālākajā (un arī ar

IKP vasara pirms ziemas izaicinājumiem

Trešais ceturksnis priecējis ar straujāko ekonomikas izaugsmi pret iepriekšējo ceturksni, kāda vēsturiski redzēta. Protams, nebija grūti izcelties uz ļoti bēdīgā otrā ceturkšņa fona. Pēc otrā ceturkšņa datu paziņošanas varējām mierināt sevi ar domu, ka nākotne zīmējas daudz gaišākos toņos, bet prieku par trešā ceturkšņa veiksmīgo attīstību mazina tas, ka pamalē diemžēl atkal savelkas tumši mākoņi. Jaunie dati liek domāt, ka iekšējā kopprodukta (IKP) kritums šogad būs mazāks nekā prognozētie 5%, taču vīrusa uzliesmojuma dēļ atkopšanās kavēsies, un nākamā gada izaugsmes prognozes, visdrīzāk, tiks mazinātas.

Centrālā Statistikas pārvalde ziņo, ka IKP šā gada 3. ceturksnī kāpis par 6,6% pret iepriekšējo ceturksni (sezonāli un kalendāri izlīdzināti dati), tādējādi atgūstot lielu daļu no gada pirmajā pusē vīrusa uzliesmojuma dēļ zaudētā. IKP gan joprojām ir 3,1% zem iepriekšējā gada atbilstošā perioda līmeņa.

Otrajā ceturksnī aktivitātes palēnināšanās vai daudzos gadījumos kritums bija vērojams visās nozarēs. Savukārt

trešais ceturksnis tieši pretēji – visticamāk, nesis uzlabojumu teju visos sektoros.

Pozitīvo attīstību veicinājis pieaugums ražojošajās nozarēs, kur apjomi kāpuši par 0,4% pret pagājušo gadu. Visticamāk, labi veicies lauksaimniecībai, jo ražas šogad priecē. Apstrādes rūpniecībā uzlabojums pēc krituma arī bijis straujš, taču, visdrīzāk, līdz pagājušā gada līmenim vēl neaizsniedzāms. Arī būvniecībā, pēc visa spriežot, trešais ceturksnis aizvadīts samērā veiksmīgi.

Pakalpojumu sektorā, kā bija gaidāms, joprojām reģistrēts pievienotās vērtības kritums: -4,8% apmērā pret 2019. gada 3. ceturksni. Tomēr uzlabojums pret otro ceturksni ir vērtīgs. Pozitīva ietekme bija mazumtirdzniecībai, kas apjomus spējusi kāpināt pat par 4,3%. Savukārt joprojām lielākais negatīvais devums gada izteiksmē visdrīzāk reģistrēts transportā un ar tūrisma saistītajās nozarēs, kur līdz pirmskrīzes līmeņiem diemžēl vēl tālu.

Ātrāk pieejamie dati par gada pēdējo ceturksni jau norāda uz aktivitātes sarukumu. Šodien iznākušie oktobra noska-

rojuma rādītāji liecina par rūkošu konfidenci ekonomikā. Kamēr mazumtirdzniecības noskaņojums vēl saglabājies iepriekšējā līmenī, pesimisma palielināšanās vērojama gan pakalpojumu, gan rūpniecības, gan būvniecības sektoros.

Google mobilitātes dati liecina par cilvēku plūsmas mazināšanos sabiedriskās vietās. *Swedbank* karšu dati rāda, ka norēķini restorānos, kas vasarā bija atguvuši, jau atkal noslīdējuši zem 2019. gada līmeņa. Savukārt norēķini par viesnīcām un lidojumiem ir attiecīgi aptuveni 70% un 83% zem pagājušā gada līmeņiem. Jāsecina, ka vīrusa otro vilni gan patērētāju piesardzības, gan ierobežojumu dēļ uzreiz jūt tie sektori, kas jau pirmajā vilnī smagāk cieta un vasaras laikā nav spējuši pilnībā atgūties.

Eiropa zonā iepirkumu vadītāju aptaujas liecina, ka rūpnieku vērtējumā aktivitāte oktobrī turpināja augt, taču pakalpojumu sniedošo uzņēmumu indekss jau nokritis zem 50 punktu atzīmes, kas nozīmē aktivitātes kritumu. Mūsu svarīgajam tirdzniecības partnerim – Vācijai – līdz šim veicies salīdzinoši labi, un tā bijusi eiropa

zonas vilcējspēks. Tomēr nākotne nerādās gaiša – visā Eiropā aktivitāte tiek atkal ierobežota. Piemēram, Francijā izziņots daļējs karantīnas režīms, un arī Vācijā ir būtiski kāpināti ierobežojumi («lockdown light»). Šie mēri gan joprojām ir vieglāki nekā pavasarī, jo ražošanas uzņēmumi pārsvarā gadījumu turpina strādāt un publiskie pakalpojumi ir pieejami.

Tas viss liek domāt, ka ekonomikas atgūšanās gada nogalē apstāsies un, visticamāk, aktivitāte pat saruks. Šoreiz gan Eiropā, gan Latvijā gaidām mazāku kritumu nekā pavasarī, jo, pateicoties tam, ka esam vīrusu labāk iepazīnuši, zinām, kā veiksmīgāk pasargāt iedzīvotājus un ārstēt saslimušos, ir cerība, ka sabiedrībai ievērojot visus noteikumus, nebūs pilnībā jāslēdz ekonomikas. Turklāt, balstoties uz iepriekšējo pieredzi, arī valdības ir mācījušās, kā efektīvāk balstīt ekonomiku, kas arī mazinātu skādes apjomu. Ziemas laiks būs izaicinājumu pilns.

Līva Zorgenfreija,
Swedbank galvenā ekonomiste
Latvijā

Par lauksaimniecību pēc Covid-19

Septembrī un oktobrī norisinājās Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) organizēts semināru cikls «Produktu piegāžu ķēžu pārstrukturēšana Covid-19 seku mazināšanai», kuros piedalījās Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas (LLKA) valdes locekļi – LPKS «Pienupīte» valdes priekšsēdētāja Mirdza Feldmane un LPKS «Durbes grauds» valdes priekšsēdētājs Sandris Bēča.

Semināros par piena un lauku augu nozari tika diskutēts par to, kā dažādu nozaru griezumā pārstrukturēt piegāžu ķēdes, lai maksimāli ierobežotu un mazinātu

Covid-19 radīto seku ietekmi uz Latvijas lauksaimniecību. Kā galvenais mērķis diskusiju rezultātā tika izvirzīta priekšlikumu izstrāde ražotājiem, pārstrādātājiem, politikas veidotājiem un nevalstiskajam sektoram par pārtikas nozares potenciāla saglabāšanu un konkurētspējas atjaunošanu pēc krīzes, kā arī noturības stiprināšanu līdzīgu krīžu pārvarēšanai nākotnē.

«Latvijas piena nozares kooperatīviem šobrīd galvenais uzvars jāliek uz pārstrādes attīstību, kā to jau praktizē LPKS «Straupe» un LPKS «Dundaga». Attīstot pārstrādi, iegūsim arī pievienoto

vērtību mūsu produktiem un darbam. Lielu soli uz priekšu šajā jautājumā spērusi arī LPKS «Viļņi», kas attīsta tieši bioloģiskā piena produktu pārstrādi,» pēc semināra par piena nozari savās pārdomās dalījās Mirdza Feldmane.

«Semināra laikā tika izvirzītas divas galvenās problēmas, ko Covid-19 radītā krīze var izraisīt graudkopības sektoram – ierobežojumi graudu eksportam un izejvielu importam. Ņemot vērā, ka Latvijas tirgus pieprasījuma nodrošināšanai nepieciešama tikai viena trešdaļa no kopēji saražotā graudu daudzuma, lielākā daļa

no mūsu graudkopju produkcijas tiek eksportēta un realizēta ārzemju tirgos. Līdz ar to eksporta apstādinašana Latvijas graudu tirgum būtu ļoti liels trieciens. Tajā pašā laikā ļoti liela nozīme Latvijas graudaudzētāju efektīvas darbības saglabāšanā ir arī izejvielu importam, kura apstādinašana varētu izraisīt augu aizsardzības līdzekļu, minerālmēslojuma un tamlīdzīgu produktu trūkumu nākamajā sezonā. Šo problēmu varam sākt risināt jau tagad, veidojot izejvielu uzkrājumus gan kooperatīvos, gan individuālajās lauku saimniecībās. Tomēr uzkrājumu veidošanai nepieciešami

papildu finanšu resursi, līdz ar to politikas veidotājiem un likumdevējiem būtu jāizskata iespēja šim risinājumam paredzēt valsts atbalstu,» par seminārā pārrunāto stāsta Sandris Bēča.

Semināru cikls Valsts pētījumu programmas projekta «Ekonomiskais, politiskais un juridiskais ietvars Latvijas tautsaimniecības potenciāla saglabāšanai un konkurētspējas pieauguma veicināšanai pēc pandēmijas izraisītās krīzes» ietvaros norisinājās par situāciju piena un lauku augu nozarē.

Gita Meire,
LLKA